

บทที่ 3

วิธีการดำเนินการวิจัย

การศึกษาเรื่องการพัฒนารูปแบบคล้ายกระบวนการผลิตผ้าใบติกในจังหวัดสงขลา เป็นการวิจัยประยุกต์ที่เน้นกระบวนการเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม พยายามที่จะพัฒนาลักษณะรูปแบบคล้ายกระบวนการผลิตผ้าใบตามความต้องการ ของกลุ่มผู้ผลิตผ้าใบชุมชนวังเจียว-วังขาว ตำบลบ่ออย่าง อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา ทุกขั้นตอนตามแผนภาพสรุปขั้นตอนวิธีดำเนินการวิจัยระหว่างผู้วิจัยกับ กลุ่มผู้ผลิตผ้าใบติกและผู้ที่เกี่ยวข้องตามลำดับ สำหรับข้อมูลพื้นฐานที่เกี่ยวกับเรื่องวิจัยจะขอนำเสนอเป็นประเด็นเพิ่มเติมดังนี้

1. ลักษณะรูปแบบและเทคนิคกระบวนการที่ใช้ในการผลิตผ้าใบติก

ลักษณะรูปแบบหรือเทคนิคที่ใช้ในการผลิตชิ้นงานผ้าใบติก ที่ปรากฏให้เห็นจนเป็นที่รู้จักของคนทั่วไปแบ่งออกเป็น 2 ลักษณะด้วยกันคือ ผ้าใบติกแบบย้อมสีและผ้าใบติกแบบระบายสี ซึ่ง ในที่นี่ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาเฉพาะลักษณะรูปแบบของผ้าใบติกแบบระบายสี ที่กำลังนิยมและได้รับการเผยแพร่องค์ไว้ในปัจจุบัน ซึ่งลักษณะรูปแบบและเทคนิคต่าง ๆ ที่จะกล่าวต่อไปนี้เป็นเทคนิควิธีการที่ผู้วิจัยได้มาจากการณ์ของคนเอง การค้นคว้าและทดลองปฏิบัติจริง ตลอดจนสัมภาษณ์พูดคุยกับผู้รู้เกี่ยวกับงานผ้าใบติกเพื่อต้องการที่จะได้รูปแบบที่แปลกใหม่หลากหลายและเป็นที่ยอมรับ นิยม บริโภคกันในท้องตลาด โดยอกล่าวเป็นตัวอย่างในภาพรวมถึงลักษณะรูปแบบและเทคนิคการผลิตที่ปรากฏในปัจจุบันดังต่อไปนี้

1.1 ผ้าใบติกพื้นขาว คือ ผ้าใบติกที่มีพื้นที่ส่วนมากเป็นสีขาว รูปร่างของคล้ายที่ปรากฏนั้นค่าจะเป็นสีต่าง ๆ เป็นลายเส้นหรือระบายสีตัวลายเป็นสีอ่อนแก่ตามลำดับ ในการผลิตจะเขียนเส้นเทียนเป็นลวดลายให้มีปริมาณเนื้อที่มากกว่าส่วนที่เป็นพื้น เมื่อนำไประบายสีแล้วรูปร่างของคล้ายจะปรากฏเด่นชัดอยู่บนพื้นผ้าสีขาว นิยมนำมาทำเป็นงานผลิตภัณฑ์ผ้าเช็ดหน้า ผ้าตัดชุด สุภาพบุรุษ-สตรี หรือผ้าคลุมศีรษะ เป็นต้น

1.2 ผ้าใบติกพื้นดำ เป็นผ้าใบติกที่มีลวดลายเป็นสีสันต่าง ๆ นิยมระบายสีลวดลายสดใสบนพื้นสีดำมีลายเทียนสีขาวทำให้ดูเด่นชัด นำมาผลิตเป็นผ้าพันคอ ผ้าคลุมผม หรือผ้ามัดผม สตรีสูดใส่สายงาม ตรงกันข้ามกับผ้าใบติกพื้นขาว

1.3 ผ้าบ้านติดพื้นสี เป็นลักษณะของผ้าบ้านติด โดยทั่วไปที่นิยมนำเอาน้ำขาวหรือผ้าพื้นสี อ่อนมาเขียนลวดลายด้วยน้ำเทียนลักษณะต่าง ๆ แล้วลงสีต่าง ๆ บนตัวลายมีสีอ่อนแก่ตามลำดับแล้วจึง ลงสีพื้น เกิดเป็นลักษณะรูปและพื้นบนเส้นลายของผ้าที่ถูกกันด้วยน้ำเทียน ไม่ให้คิดสีจะมี 2 ลักษณะ คือ ถ้าตัวลายสีอ่อนพื้นจะสีแก่ ถ้าตัวลายสีแก่พื้นจะสีอ่อน ซึ่งส่วนใหญ่จะนำมาผลิตเป็นงาน พลิตภัณฑ์นานาชนิด เพราะเป็นแบบหรือพื้นฐานของผ้าบ้านติด

1.4 ผ้าบ้านติดเพ้นท์ทับช้อนกันของสี เป็นผ้าบ้านติดที่มีกระบวนการสร้างงานระบบสี ให้เกิดมิติต่าง ๆ ในผลงาน โดยไม่คำนึงถึงรูปแบบของลวดลายแต่จะให้ความรู้สึกของสีที่ทับหรือช้อน กัน โดยการใช้แปรงหรือพู่กันจุ่มน้ำเทียนแล้วสะบัดหรือปาดเส้นเทียนลงบนผ้าขาวเกิดร่องรอยต่าง ๆ ตามความรู้สึกของผู้สร้างงานแล้วนำไประบายน้ำสีในส่วนที่ผ้าไม่ติดเทียนที่ละชั้น โดยเริ่มจากสีอ่อนไป ทางสีแก่ ค่อย ๆ เก็บสีไปเรื่อย ๆ จนเกิดความรู้สึกเป็นมิติตั้งแต่ 2 สีขึ้นไปมีน้ำเทียนเป็นตัวกันให้ ความรู้สึกตื้นสึก ระยะใกล้-ไกลที่เป็นพื้นฐานของการสร้างงานจิตรกรรมเทคโนโลยีติดต่อไป

1.5 ผ้าบ้านติดเพ้นท์งานจิตรกรรมตกแต่งฝาผนัง เทคนิคการทำผ้าบ้านติดเพ้นท์งาน จิตรกรรมตกแต่งฝาผนัง เป็นกระบวนการสร้างงานจิตรกรรมโดยใช้เทคนิคการทำผ้าบ้านติดเข้าช่วย ลักษณะของผลงานจึงแตกต่างไปจากการผ้าบ้านติดโดยทั่วไป เพราะเป็นการนำเอาระบวนการและ เทคนิคต่าง ๆ ของการทำผ้าบ้านติดมาร่วมไว้ในผลงานชิ้นเดียวเพื่อให้ได้มาซึ่งงานจิตรกรรมเทคโนโลยี ผ้าบ้าน ติดระบบสี ผู้สร้างงานจึงต้องมีความรู้ความเข้าใจเป็นพิเศษเกี่ยวกับการจัดองค์ประกอบศิลป์ หลักการ เขียนภาพ ทักษะการเขียนเทียน หลักการและทฤษฎีสี เทคนิคและกระบวนการต่าง ๆ ของการสร้าง งานผ้าบ้านติด โดยเริ่มต้นจากการร่างภาพลงบนผ้าขาวที่ต้องมีการออกแบบเรื่องราวเป็นภาพสเก็ตที่ ก่อนข้างจะสมบูรณ์ก่อน เช่น การเขียนเรื่องราวเกี่ยวกับปลาใต้ห้องพระ จะต้องร่างรูปร่างของปลา การจัดภาพตามองค์ประกอบศิลป์ด้วยดินสอสีตามแบบสเก็ต และจึงใช้ชันตึงเขียนน้ำเทียนตามรอย ดินสอที่ร่างไว้ โดยคำนึงถึงระยะใกล้-ไกล และจุดเด่นของภาพ การระบายน้ำเริ่มจากการลงสีอ่อนก่อน ตามหลักการของการระบายน้ำและเทคนิคการเพ้นท์ทับช้อนกันของสี จนได้เรื่องราวสีลับที่มีมิติ ระยะใกล้-ไกลตามความเป็นจริงแล้วลอกเทียนออกคำว่าการรีด เคลือบหน้ายาเคลือบ (โซเดียมซิลิกเกต) ซักน้ำสะอาดตามขั้นตอนและกระบวนการทำผ้าบ้านติดต่อไป (รายการสัมภาษณ์, 2550)

จากที่กล่าวมาทั้งหมดนี้ เป็นลักษณะและวิธีการสร้างงานผ้าบ้านติดที่ปราภูอยู่ทั่วไปตามห้องตลาด ในปัจจุบันที่ผู้ผลิตและผู้บริโภคจำนวนมากรับว่าเป็นผ้าบ้านติดของประเทศไทย โดยเฉพาะจังหวัดชายแดน ภาคใต้ที่เป็นต้นแบบของผลงานศิลป์ทัศนศิลป์ท้องถิ่นภาคใต้ “ผ้าบ้านติด”

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อที่จะพัฒนารูปแบบລວດລາຍກະບວນກາຮັດພິຕີຜ້າບາຕິກໃນຈັງຫວັດສັງຂລາ ໂດຍເພື່ອແລ່ງພິຕີໜຸ່ມໜຸ່ນວັງເຊີວ-ວັງຂາວ ຕຳນົດນ່ອຍາງ ອຳເກອເມື່ອງ ຈັງຫວັດສັງຂລາ ໄທ້ມີຮູບແບນລວດລາຍທີ່ທຳການຫລາຍ ມີວິທີກາຮັດກະບວນກາຮັດພິຕີກັບຄົນກົມ່າໄຊໃຫ້ໃນກາຮັດວຽກລວດລາຍໄດ້ຢ່າງເໝາະສົມ ພິຕີໄດ້ມາຕຽບຮູ່ານພິຕີກັນທີ່ໜຸ່ມໜຸ່ນຜ້າບາຕິກ (ມພ.ช.) ທີ່ມີຄຸນກາພແລ້ມູລຄ່າກາຮັດພິຕີເພີ່ມເຂົ້າ

3. ປະເກດທີ່ກໍານົດການສຶກສາ

ໃນກາຮັດວຽກນີ້ໄດ້ກັດເລືອກແລ່ງພິຕີທີ່ເກີດຈາກ ກາຮັດວຽກລົມຂອງນຸກຄົລກາຍໃນໜຸ່ມໜຸ່ນວັງເຊີວ-ວັງຂາວ ຕຳນົດນ່ອຍາງ ອຳເກອເມື່ອງ ຈັງຫວັດສັງຂລາ ທີ່ມີຄວາມຕ້ອງກາຮັດວຽກຈະພັດທະນາຮູບແບນລວດລາຍ ກະບວນກາຮັດພິຕີຜ້າບາຕິກແລ້ວສານໃຈທີ່ຈະໃຫ້ພິຕີໄດ້ມາຕຽບຮູ່ານພິຕີກັນທີ່ໜຸ່ມໜຸ່ນຜ້າບາຕິກ (ມພ.ช.)

4. ເຄື່ອງນູ້ທີ່ໃຫ້ໃນກາຮັດວຽກ

1. ແບນສໍາຮວັງຄວາມຄິດເຫັນ ທີ່ປະກອບດ້ວຍລັກຍະຮູບແບນລວດລາຍທີ່ປາກູພຣ້ອມ ຄໍາຖານປາລາຍເປີດແລ້ວປາລາຍປີດ ລັກຍະຂອງຄໍາຖານເປັນກາຮັດວຽກທັນຄົດແລ້ວຄວາມຄິດເຫັນໄດ້ໃຫ້ວິທີສັນກາຍ໌ ເປັນຮາຍນຸກຄົລກຽ້ງລະ 1 ດາວໂຫຼວດ 10-15 ນາທີ ເພື່ອໃຫ້ໄດ້ຂໍ້ມູນທີ່ຄູກຕ້ອງ ຮັດເຮົວ ສາມາດຄວນຄຸມ ກລຸມຕ້ວອຍ່າງໃຫ້ຮຽນກັບຄຸນສົມບັດທີ່ຜ້ວຍຈີ່ຕ້ອງກາຮັດວຽກ

2. ເຫັນທີ່ກໍາເສີຍ ໃຫ້ສໍາຮັບກາຮັດວຽກທີ່ກໍາເສີຍຄໍາສັນກາຍ໌ ເກີຍກັບບົບຮົບທຸນໜຸ່ນສກາພປໍ່ມູ້າແລ້ວກະບວນກາຮັດພິຕີ

3. ກລຸມຕ້ວຍຮູບແບນ ໃຫ້ບັນທຶກການຮັບຮົບທີ່ກໍາເສີຍຄໍາສັນກາຍ໌ ເກີຍກັບບົບຮົບທຸນໜຸ່ນຮູບແບນລວດລາຍ ເພື່ອຊ່ວຍໃນກາຮັດວຽກທີ່ຂໍ້ມູນທີ່ຄູກຕ້ອງ

5. ວິທີກາຮັດວຽກ

5.1 ກາຮັດວຽກຂໍ້ມູນພື້ນຖານ

ເປັນກາຮັດວຽກເອກສາຮ່າງ ຕໍາຮ່າງ ນິຕີສາຮ່າງ ອິນເຕେରົ່ວເນື້ອ ແລ້ວສອນຄາມພຸດຄຸງກັນຜູ້ຮ່າງ ແລ້ວນຸກຄົລກທີ່ເກີຍກັບງົງນັ້ນພົມກົມ່າໄຊທີ່ພົມເກີດຈາກກະບວນກາຮັດພິຕີ ຕລອດຈົນກົມ່າ ເກີຍກັບສະຖານກາພຂອງໜຸ່ມໜຸ່ນວັງເຊີວ-ວັງຂາວ ແລ້ວສກາພທີ່ໄປຂອງແລ່ງພິຕີຜ້າບາຕິກໜຸ່ນ

5.2 ກາຮັດວຽກພໍ່ອຈົດຮັບແລ້ວປະເປົ້າຕົວກິດທີ່ຕ້ອງກາຮັດວຽກ

ກາຮັດວຽກຮູບແບນລວດລາຍກະບວນກາຮັດພິຕີຜ້າບາຕິກໃນຈັງຫວັດສັງຂລາ ເປັນກາຮັດວຽກທີ່ເປັນປົບຕົວກິດທີ່ມີສ່ວນຮ່ວມ ພຍາຍານທີ່ຈະພັດທະນາລັກຍະຮູບແບນລວດລາຍກະບວນກາຮັດພິຕີ ຕາມຄວາມຕ້ອງກາຮັດວຽກຂອງກົມ່າຜິຕີຜ້າບາຕິກ ກືອ

- 5.2.1 ลักษณะรูปแบบ漉คลายที่หลากหลาย
- 5.2.2 วิธีการและกระบวนการด้านการออกแบบรูปแบบ漉คลาย
- 5.2.3 วิธีการนำเอาทฤษฎีการจัดองค์ประกอบศิลป์มาใช้ในการจัด漉คลายอย่างเหมาะสม

โดยการร่วมกันระดมความคิด สร้างความเข้าใจปรับกระบวนการทัศน์ แลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์ วิเคราะห์ปัญหาอย่างรอบคอบระหว่างผู้วิจัยและกลุ่มผู้ผลิตพร้อมข้อมูลพื้นฐานจากข้อ 1 มาศึกษาจัดระบบจากเนื้อหาที่ได้ตามวัตถุประสงค์และการออกแบบแนวคิดได้โจทย์คำถามการวิจัย

5.3 สำรวจข้อมูลเพิ่มเติมเพื่อพัฒนาคำถามวิจัย

จัดทำโครงการวิจัยอย่างละเอียดและสร้างแบบสำรวจความคิดเห็น ด้วยการวิเคราะห์และรวบรวมข้อมูลทั้งหมดเพื่อการตีความจากผู้วิจัยอีกรัง โดยพิจารณาจากบริบทต่าง ๆ พร้อมกำหนดรูปแบบและขั้นตอนการปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ตรวจสอบเครื่องมือแบบสำรวจความคิดเห็นกับผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้รู้ และบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการผลิตผ้าบาติกของชุมชน เพื่อแก้ไขจุดบกพร่องให้มีความถูกต้องชัดเจนและรอบคอบรัดกุมยิ่งขึ้น

5.4 การปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม

ด้วยการลงพื้นที่แหล่งผลิตผ้าบาติกของชุมชนวังเจียว-วังขาว โดยมีวิทยากรผู้ทรงคุณวุฒิและผู้วิจัยให้ความรู้และข้อเสนอแนะด้วยการบรรยาย สาธิตและร่วมกันปฏิบัติจริงตามขั้นตอนดังนี้

1. การวางแผน ในการวางแผนจัดเวลาที่การเรียนรู้ เป็นการเตรียมความพร้อมก่อนให้องค์ความรู้โดยการทำต้นแบบ ขั้นตอนการออกแบบรูปแบบ漉คลายลักษณะต่าง ๆ การจัด漉รูปแบบ漉คลายตามทฤษฎีการออกแบบ漉คลายและทฤษฎีการจัดองค์ประกอบศิลป์ ที่วิทยากรและผู้วิจัยได้ออกแบบเพิ่มเติมเปรียบเทียบกับรูปแบบ漉คลายเดิม เพื่อนำเสนอกลุ่มผู้ผลิตและร่วมกันสร้างรูปแบบ漉คลายต้นแบบที่กลุ่มผู้ผลิตต้องการ

2. การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ผู้วิจัยได้กำหนดหัวข้อและวิทยากรผู้ทรงคุณวุฒิที่จะบรรยายพร้อมสาธิตวิธีการกระบวนการทำให้กับกลุ่มผู้ผลิตได้ศึกษา

3. การบรรยายและสาธิตการออกแบบรูปแบบ漉คลาย การวางแผน漉คลาย และการนำเอาทฤษฎีต่าง ๆ มาใช้ในการออกแบบ โดยวิทยากรที่มีความรู้ความสามารถเฉพาะด้านทำการบรรยายและสาธิตในแต่ละหัวข้อ ที่กลุ่มผู้ผลิตต้องการและวัตถุประสงค์ของการวิจัย

4. การลงมือปฏิบัติการจริง ผู้วิจัย วิทยากรและกลุ่มผู้ผลิตลงมือปฏิบัติการร่วมกันตามหัวข้อเนื้อหาและกระบวนการผลิต จนสำเร็จได้ผลผลิตรูปแบบ栝ดลายผ้านาติกของชุมชนวังเจียว-วังขาว เป็นการเผยแพร่และขยายโอกาสทางการตลาดต่อไป

5.5 เก็บข้อมูลอย่างละเอียดโดยวิธีสำรวจความคิดเห็น

ผู้วิจัยนำเครื่องมือแบบสำรวจความคิดเห็นที่ประกอบด้วย รูปภาพต้นแบบรูปแบบ栝ดลายผ้านาติกของชุมชนวังเจียว-วังขาว ที่ปรากฏจริงพร้อมคำถามปลายเปิดและปลายปิดลักษณะของคำถามเป็นการถามทัศนคติและความคิดเห็น โดยใช้วิธีสัมภาษณ์เป็นรายบุคคลครั้งละ 1 คน ใช้เวลา 10-15 นาที เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ถูกต้อง รวดเร็ว สามารถควบคุมตัวอย่างให้ตรงกับคุณสมบัติที่ผู้วิจัยต้องการ

5.6 วิเคราะห์ข้อมูลและสรุปผลการวิจัยพร้อมให้ข้อเสนอแนะ

โดยการนำข้อมูลจากการสำรวจความคิดเห็นที่มีต่อรูปแบบ栝ดลายผลผลิตผ้านาติกที่สำเร็จรูปแล้ว จากการปฏิบัติการจริงแบบมีส่วนร่วมมาวิเคราะห์วิจารณ์ โดยจำแนกให้เห็นประเด็นต่าง ๆ ของการพัฒนาในแต่ละแห่งมุ่งแล้วนำมาร้อยเรียงให้เห็นภาพรวมซึ่งลักษณะรูปแบบ栝ดลายที่ปรากฏ กระบวนการเรียนรู้ของกลุ่มผู้ผลิตที่จะสามารถสร้างผลผลิตให้ได้ตามมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชนผ้านาติก (มพช.) ตรงตามวัตถุประสงค์และโจทย์ถ้าการวิจัยพร้อมผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ

5.7 นำเสนอผลการวิจัย

ผู้วิจัยนำเสนอในรูปแบบของความเรียงด้วยวิธีพรรณนาวิเคราะห์ มีภาพประกอบให้เห็นจริงหลังจากกระบวนการข้างต้นแล้ว จะเป็นรายงานการวิจัยฉบับสมบูรณ์และจัดพิมพ์เป็นเอกสารเผยแพร่ต่อไป